

ÜCRETSİZ OKUL YEMEĞİ HEMEN ŞİMDİ ÇALIŞTAY RAPORU

(21-22 Eylül 2024 Ankara)

OKUL YEMEĞİ, KAMUSAL EĞİTİM HAKKININ VE OKULUN TEMEL BİR ÖĞESİDİR/BİLEŞENİDİR

Sosyal devletin temel gereği olarak kamusal eğitimin temel ilkeleri; eşit, parasız, bilimsel, nitelikli, kapsayıcı olmasıdır. Tüm çocukların kamusal eğitim hakkına ulaşabilmesi, kamusal eğitime yeterli bütçe ayrılması, karar alıcıların gerekli koşulları sağlaması, gerekli önlemleri alması ile mümkündür. Dünya genelinde de ülkemizde de karar alıcılar çocukların evrensel hakkı olan kamusal eğitim hakkından sorumludur.

Dünya genelinde 418 milyon çocuk okul yemeğine ulaşabilmektedir. Japonya'da 20. yüzyılın ilk yıllarından, Norveç'te 1890'lı yıllardan, Şili ve Hindistan'da 1920'li yıllardan, İsveç'te 1937, ABD'de 1939, Brezilya'da 1955, Kenya'da 1980, El Salvador'da 1984, Pakistan'da 1994'ten bugüne 100'ü aşkın ülkede okul yemeği programları uygulanmaktadır.

Okul yemeği programının uygulandığı ülkelerde okul yemeğinin temel kamusal hak, eşit yurttaşlık hakkı olduğu ilkesi yasal düzenlemelerde ve programlarda yer almaktadır. Okul yemekleri programları ihtiyaç temelli bir gıda desteği müdahalesi değil, kalıcı eşitsizliklerin aşılmasında kullanılan bir sosyal politika aracı, temel bir insan hakkı ve bir kamu hizmeti olarak görülmektedir.

İÇME SUYU EĞİTİM HAKKININ VE OKULUN TEMEL BİR ÖĞESİDİR/BİLEŞENİDİR

Okul yemeği ile birlikte temiz suya erişim de tüm çocukların kamusal hakkıdır. Su tüketimi hayati bir önem taşır. Yeterli su tüketimi vücut sıcaklığının düzenlenmesini, sindirim sistemi sağlığını, enerji düzeyini, zihinsel ve fiziksel performansı, elektrolit dengesini olumlu etkilemektedir. Sağlıklı bir bireyin günde ortalama 2- 2,5 litre arasında su içmesi gerekir.

Okullarda içme suyuna erişim, kontrol-izleme sistemleri bulunmamakta, suya bulaşması olası toksik kirletici sayısı çok fazladır. Okullarda okul su sistemleri, toksik kimyasal maddeleri tutma kapasitesine sahip arıtma/flitreleme sistemleri kurulmalı, çocukların temiz içilebilir suya erişimini sağlayacak uygunlukta belirlenecek noktalara su sebilleri ve çeşmeler yapılmalıdır.

OKUL YEMEĞİ İÇİN KAYNAK AYRILMASI TERCİHTEN ÖTE BÜTÇE HAKKIDIR, EĞİTİM HAKKININ GEREĞİDİR

Bütçe takvimi başlatıldı. Bütçe sürecinin, görüşmelerinin başlaması ile birlikte temel gündem kamusal eğitim için, okul yemeği için yeterli bütçenin ayrılması başlığı olmak zorundadır. Bütçe hakkının temel ilkesi kamu gider ve gelirlerinin belirlenmesinde halkın söz sahibi olmasıdır. Bütçe hakkı tüm dünyada evrensel bir değer olarak kurumsallaşmıştır. Bütçe süreci demokratik kitle örgütleri ile halk ile birlikte yürütülmelidir. Siyasi iktidarın, muhalefet partilerinin ve TBMM'nin demokrasi ile yaşıt bütçe hakkına ilişkin büyük bir sorumluluğu bulunmaktadır.

Bütçe sürecine dair sorumluluğu olanlar bu bütçe döneminde bir kez daha bütçenin çocuklardan, halktan yana kullanılıp kullanılmayacağı şeklinde bir politik tercih ile karşı karşıyadır. Kamu tasarruf genelgesinin yayınlanması ile birlikte tasarruf gerekçesiyle taşınmalı eğitimde uzun yıllardır süren ikili eğitim gören öğrencilerin okul yemeği uygulaması kaldırıldı. Deprem bölgesinde okul öncesi ile sınırlı olan okul yemeği uygulaması 2024-2025 eğitim öğretim yılı başından itibaren okullarda uygulanmıyor. Ancak genel seçimden bugüne üç kez özel meslek liselerine yüzde yüze varan oranda teşvik açıklandı. 26 Eylül 2024 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan

yönetmelikle deprem bölgesindeki özel okullara destek açıklandı. Öğrencileri okuldan koparmanın, çocuk yaşta işçi hale getirmenin aracı haline getirilen MESEM'ler yoluyla verilen ücretler kamu kaynaklarından karşılanıyor.

STK adı altındaki yapılara 2024 yılının ilk 6 ayında 100 milyara yakın kaynak aktarıldı. Buna dair daha onlarca örnek sayılabilir. Tüm bu tablo gösteriyor ki okul yemeği için bütçe ayrılmaması politik bir tercih ve önceliktir; kaynak olmasına rağmen kamu kaynakları çocukların okul yemeği hakkı için kullanılmamaktadır.

OKUL YEMEĞİ SAĞLIKLI BESLENMENİN, GENEL SAĞLIĞIN, AKADEMİK BAŞARININ ve ÇOCUKLARIN RUH SAĞLIĞI VE İYİLİK DURUMUNUN AYRILMAZ BİR PARÇASIDIR

Okul çağındaki beslenme çocuğun büyümesini, gelişmesini, vücut yapısını ve vücut bileşenlerini etkilemektedir. Yeterli ve dengeli beslenme, beş besin grubundan besinleri içeren, gelişimle ilgili tüm ihtiyaçları karşılayan bir beslenme tarzı olup aynı zamanda sağlıklı beslenme olarak tanımlanmaktadır. Okul çağında beslenme, doğru yaşam alışkanlıklarının da kazanıldığı dönem olması nedeniyle çocukların sağlıklı yaşam alışkanlığı edinmesi açısından da önemlidir.

TÜİK İstatistiklerle Çocuk 2022 raporuna göre ülke nüfusunun yüzde 27'sini 0-17 yaş arası çocuk nüfusu oluşturmaktadır. Çocuk nüfusunun dörtte üçü okul çağındadır. Rapordaki verilere göre; Türkiye'de ekmek, makarna gibi yiyecekleri tüketen çocuk oranı yüzde 62,4; meyveyi her gün tüketen çocukların oranı yüzde 50,5; sebze her gün tüketen çocukların oranı yüzde 33, et, balık tüketen çocukların oranı yüzde 10,2'dir.

Yoksulluk nedeniyle beslenme yetersizliğinin sonucu olan bodurluk, kronik yetersiz beslenmenin önemli bir işaretidir. Bodurluk zayıflıktan farklı olarak kalıcıdır. Çocuğun gerekli besinleri uzun süre alamamış olduğunun göstergesidir. Yetersiz beslenmenin yaşamı tehdit eden en önemli etkisi ise sık geçirilen enfeksiyonlara, ishal, pnomoni gibi ölümcül hastalıklara zemin hazırlamasıdır.

Ülkemizde 0-4 yaş aralığındaki çocuk sayısı yaklaşık 6 milyondur. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'na göre 5 yaş altı çocuklarda bodurluk yüzde 10'a ulaşmıştır. TTB ve SES'in Hatay'ın Antakya, Defne, Samandağ ilçelerinde 600'e yakın çocuğu gözlemlediği araştırmasında elde edilen bulgulara göre 5 yaş altı çocuklarda bodurluk ve zayıflık oranı artmış durumdadır.

Yoksulluğun, yetersiz beslenmenin en acı sonucu ise bebek ve çocuk ölümlerini arttırmasıdır. Obezite ve kötü beslenmeye bağlı bulaşıcı olmayan kronik hastalıkların yaygınlaşması da sağlıksız beslenmenin sonuçlarındandır.

OKUL YEMEĞİ, OKULLULAŞMADA VE OKUL TERKLERİNİN ÖNLENMESİNDE EN ETKİLİ KAMUSAL ÖNLEMDİR

Ülkemizde okul terki ülke tarihinin en yüksek seviyesine ulaşmış durumdadır. MEB 2023 verilerinde ortaöğretimde okul dışına çıkan çocukların sayısının 2 milyon 9 bine ulaştığı, ortaokulda bir yıl içerisinde okul terklerinin yüzde 3,1'den yüzde 6,2'ye çıktığı açıklanmıştır. Bu veriler gerçek okul terki verilerini yansıtmamaktadır. Veriler bilimsel kriterleri esas alarak ve şeffaf bir şekilde hazırlanmamaktadır. 2020 yılına kadar farklı kademeler ve program türleri için devamsızlık göstergesi 2021, 2022, 2023 yıllarında paylaşılmadı. MEB'in 2024 yılı bütçe teklifinde de devamsızlık verileri yer almadı. Oysaki yalnızca salgın öncesi dönem olarak 2019'da devamsızlık oranı genel ortaöğretimde yüzde 25,1'e, mesleki ve teknik ortaöğretimde yüzde 40,7'ye ulaşmıştı. MEB verileri hazırlanırken; okulluşmada yaş değil kayıt durumu ve kademelere göre okulluşma oranı esas alınmaktadır. Kayıt durumu ve kademelere göre okulluşma oranı üzerinden örgün eğitim dışında kalan ve/veya örgün eğitim dışına çıkan öğrenciler tespit edilemez. Okul yemeği ve okulda fiziki ve insani şartların sağlanması bir yandan çocukların okul özdeşimlerini ve başarılarını arttıracak diğer yandan okul terklerini ve devamsızlıkları azaltacak başlıca önlemlerden birini oluşturmaktadır.

OKUL YEMEĞİ AKADEMİK BAŞARI İÇİN EN BAŞAT KAMUSAL ÖNLEMDİR

Beyin fonksiyonlarının optimal düzeyde çalışabilmesi için yeterli beslenme şarttır. Yetersiz Omega 3 yağ asiti alımı dikkat eksikliğine, öğrenme zorluklarına, hafıza sorunlarına yol açmaktadır. Çocuklar özellikle balık, yumurta, et, ceviz gibi besinlerden mahrum kaldığında beyin fonksiyonlarında gerilemeler yaşanabilmektedir. Yetersiz protein alımı beyin gelişimini yavaşlatmakta, bu durum öğrenme sürecini de olumsuz etkilemektedir. Demir eksikliğinin uzun süre devam etmesi dikkat eksikliği, öğrenme güçlüğü, bilişsel gerilikleri ortaya çıkarabilmekte çocukların akademik başarısı için kalıcı hasarlar yaratabilmektedir. İyot eksikliği çocukların bilişsel performansını ciddi şekilde etkilemektedir. B vitamini eksikliğinde kas güçsüzlüğü ve yorgunluk sık görülen bulgulardandır. Dünyada önlenebilir zihinsel geriliğin başlıca nedeni yetersiz beslenmedir. B12 vitamini ve folik asit eksikliği uzun süreli hafıza sorunlarına yol açabilmektedir. İlkokula devam eden çocuklarda çinko düzeyi ile okuma kabiliyeti arasındaki pozitif ilişki olduğu bilimsel olarak saptanmıştır.

OKUL YEMEĞİ ÇOCUKLARI PSİKOLOJİK AÇIDAN DESTEKLEMEDİR

Yoksulluğun, eşitsizliğin en doğrudan sonucu açlıktır ve açlık organizma için gerçek bir şiddettir. Çünkü açlık sırasında harekete geçen hormonlar yıkıcı hormonlardır. Açlıkla harekete geçen hormonlar önce karaciğerdeki glikojeni, sonra yağ dokusunu ve en son olarak da kas dokusunu yıkmaktadır.

Yetersiz beslenme çocuklarda düşük enerji seviyeleri ve genel umutsuzluk hali yaratabilir. Çocuklar açlık, yetersiz beslenme nedeniyle depresyon belirtileri yaşayabilir. Düşük serotonin seviyeleri depresyon ve kaygıya neden olabilir. Serotonin eksikliği yaşayan çocuklar sosyal etkileşimlerde zorlanır, uyum problemleri yaşar. Balık, muz, süt ürünleri ve fındık gibi besinler serotonin üretimini destekleyen gıdalardır. Beslenme yetersizliği, özellikle Omega 3 yağ asitleri ve çinko gibi mikrobeyin eksiklikleri, dikkat eksikliğine, davranış bozukluğuna, hiperaktivite bozukluğuna neden olabilir. Dürtüsellik, saldırganlık gibi sorunları tetikleyebilir. Çinko eksikliği davranışsal ve sosyal uyumsuzluklara yol açabilir. Duygusal çekilme ve sosyal izolasyon özellikle yetersiz B vitamini ve magnezyum ile ilişkilendirilmektedir.

Gelişmekte olan çocukların yüzde 40'ını etkileyen büyüme geriliği üzerine yapılan bir çalışmada 9-24 aylık 127 çocuk 7-8 yıl süreyle izlenmiştir. Çocuklar dört gruba ayrılarak, bir gruba yalnızca besin desteği, bir gruba sosyo-kültürel uyarıcılar, bir gruba ise ikisi birden verilmiştir. İki yıl sonra her iki desteği alan çocuklar büyüme geriliği olmayan çocukların seviyesine ulaşmıştır. Altı yıl sonra yapılan bilişsel işlev testleri ve okul başarı değerlendirmelerinde besin desteği ve uyarıcı verilen çocukların test puanları daha yüksek çıkmıştır.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun bu yıl ilk defa açıkladığı çocuk, yoksulluk ve yaşam verilerinde 5-17 yaş arası çocukların yüzde 7,3' ü kendisini her gün depresyonda hissetmektedir. Verilere göre zorunlu eğitim çağındaki 1 milyon 958 bin 888 çocuk depresyonda ve kaygı altında yaşamaktadır. 13-17 yaş arası özellikle sınav döneminde olan çocukların yüzde 50'si aşırı kaygı durumu yaşamaktadır.

OKUL YEMEĞİ TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN AYRILMAZ BİR PARÇASIDIR

Dünya genelinde uygulanan okul yemeği programları bize gösteriyor ki; okul yemeği kız çocukların eğitime erişiminde, okul terkinin önlenmesinde, çocuk yaşta evliliklerin engellenmesinde en etkili kamusal önlemdir. Örneğin; Pakistan'da 1998-2004 arasında her ay okula 20 gün gelen kız öğrencilere 4 litre yağ verilmesiyle okullaşma oranı altı yılın sonunda yüzde 135 oranında artmıştır.

OKUL YEMEĞİ İLE GIDA GÜVENLİĞİNİN AYRILMAZ İLİŐKİSİ VARDIR

Okul yemeği uygulamalarında gıda güvenliği en önemli baŐlıklardandır. Gıda güvenliği, bireylerin gıda kaynaklı hastalıklardan hastalanma riskini en iyi/uygun Şekilde azaltacak yöntemlerle iŐlenmesi, hazırlanması, saklanmasıdır. Dünya Sağlık Örgütü'nün güvenli gıda için beş anahtar mesajı; temiz tutun, çığ ve piŐmiŐi ayırın, iyice piŐirin, yiyecekleri güvenli sıcaklıklarda tutun, güvenli su ve hammadde kullanın olarak belirlenmiŐtir.

Okul yemeği uygulaması için karar alıcıların temel sorun olarak belirttiği konulardan biri okullarda yemekhanelerin bulunmamasıdır. Bu sorunun çözümlü olduğa basittir. Okul yemeği programlarında gıda güvenliği çerçevesini genişletme başlığı adı altında çok sayıda çözümlü vardır. Yeterli öğrenci sayısına ve fiziki imkana sahip okullarda yemekhane birimi oluşturulabilir. Daha önce bir yemekhaneye sahip, altyapısı uygun okullarda yemekhaneler tekrar iŐler duruma getirilebilir. ÖĞrenci sayısının az veya bir yemekhane kuracak fiziki imkanların yetersiz olduğu okullarda il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri bünyesinde yemekhane birimi oluşturulabilir. OluŐturulacak yemekhaneler il ya da ilçedeki okulların sayısı ve öğrencilerin sayısı dikkate alınarak birden fazla olabilir. Bu yemekhanelerde hazırlanan yiyecekler okullara servis edilebilir. Gerek okul bünyesinde gerek il/ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde yeterli sayıda gıda mühendisi, diyetisyen, aşçı ve servis personeli görevlendirilebilir.

OKUL YEMEĞİ PROGRAMLARI ÜRETİMİ, ÜRETİCİLERİ, KOOPERATİFLEŐMEYİ, İSTİHDAMI, SAĞLIKLI GIDA ÜRETİMİNİ, EKOLOJİYİ DESTEKLEYEN UYGULAMALARDIR

Dünya genelinde okul yemeği programları eliyle çevre kirliliği, sulak alanların kaybı, erozyon-toprak yapısının bozulması, ormansızlaŐma engellenmekte; biyolojik çeŐitlilik korunmakta, yerel ve ulusal ekonomi, küçük üreticiler güçlenmekte, kooperatifleŐme yaygınlaŐmakta, başta kadınların iŐ gücüne katılımı olmak üzere istihdam desteklenmektedir.

OKUL YEMEĞİ PROGRAMI SİYASİ İKTİDARIN KAMU YÖNETİCİLERİNİN YASAL ANAYASAL VE ULUSLARARASI SÖZLEŐMELERDEN KAYNAKLI TEMEL GÖREVIDİR

Okul yemeği programı; İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve BM Çocuk Hakları SözleŐmesi'nin 6, 24 ve 27. maddeleri ile düzenlenmiştir. İmza altına alınan maddelerde, çocukların sağlıklı gelişim haklarını güvence altına almak, çocukların sağlıklı beslenme ve sağlık hizmetlerine erişim hakkını sağlama, ayırım gözetmeme, çocuğun yüksek yararı ilkesi, yaşama ve gelişme hakkı ve katılım hakkı ilkesi esas alınmaktadır.

Ölkemiz tarafından BM Ekonomik Sosyal Kültürel Haklara ilişkin Uluslararası SözleŐmesi (12. Madde 2 A fıkrası: Çocuğun Sağlıklı Bir Şekilde Gelişmesini Sağlamak) 2003 yılında imzalanmıŐ ve 2006 yılında da onaylanmıŐtır. Bu sözleŐme, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların korunmasını ve geliŐtirilmesini amaçlamaktadır. SözleŐme, yeterli yaşam standardı ve gıda hakkını içerir, devletlerin bu hakları sağlama yükümlülüğünü belirtmektedir.

Milli Eğitim Temel Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu, Umumi Hıfzısıhha Kanunu ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu okul yemeğinin sosyal devletin temel sorumluluğu olduğunu vurgulamaktadır.

Anayasa'da okul yemeğinin devletin temel sorumluluğu olduğunu açıkça belirten çok net bir genel çerçeve çizilmiŐtir.

Okul yemeği programının, dezavantajlı bölgelerden ve okul öncesi eğitimden başlayıp yaygınlaştırılarak tüm çocuklara okul yemeği sağlanacağı konusu, Sağlık Bakanlığı sağlıklı beslenme programları kapsamında, 11. Kalkınma Planı'nda (2019-2023), 2023 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Planı'nda, 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nde, Milli Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı'nda (2015-2019), Türkiye Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Hayat Programı'nda (2018-2023) düzenlenmiştir. Söz konusu belgelerde okullarda ücretsiz bir öğün yemek sağlanacağına ilişkin taahhütler bulunmaktadır. 20. Eğitim Şurasında da MEB'de bu konuya dair bir hedef konmuş ve karar alınmıştır.

OKUL YEMEĞİ PROGRAMININ YAŞAMA GEÇİRİLMESİNDE YEREL DENEYİMLERDEN YARARLANILMALI, OKUL YEMEĞİ PROGRAMI ALANIN ÖZNELERİ İLE BİRLİKTE DEMOKRATİK BİR ŞEKİLDE YAŞAMA GEÇİRİLMELİDİR. SÜREÇ YÖNETİMİ; BİLİM, ARAŞTIRMA, MEVCUT DENEYİM VE DEMOKRATİK YAKLAŞIMLARA DAYANMALIDIR

Okul yemeği programı için başta Edirne, Mersin, Sulukule, Esenyalı, Kocaeli'de yürütölen çalışmalar olmak üzere yerellerdeki deneyimlerden yararlanılmalıdır. Saha çalışmaları yapılarak (anket / yüz yüze görüşmelerle) çocuk yoksulluğunun ölkeler olarak ulaştığı durum netleştirilmeli ve raporlaştırılmalıdır. Gerçek verilere sahip olmak okul yemeği programının planlanması aşamasında acil önem taşımaktadır.

Dezavantajlı çocuklara (yoksul mahalleler, kırsal kesimler, kız çocukları, özel eğitim gereksinimi olan çocuklar, mülteci çocuklar, deprem bölgesindeki çocuklar, vb. gibi) yönelik özel çalışmalar yürütölmelidir.

TALEPLERİMİZ

- * Okul yemeği lütuf değil tüm çocukların, gençlerin kamusal hakkıdır. Okul yemeği kamusal haktır ve okul yemeği programlarını uygulamak sosyal devlet ilkesinin gereğidir. Kamu eliyle, kamu kaynaklarıyla okul öncesinden yükseköğretime tüm öğrenciler için okul yemeği programları bir an önce hayata geçirilmelidir.
- * Çocukların sağlıklı beslenmesinin sağlanması "bütçe yetersizliği" meselesi olarak değil, sosyal devletin yerine getirmesi gereken öncelikli kamusal görev olarak görölmelidir. Bütçe görüşmelerinin ana gündemlerinden biri okul yemeği olmalı, okul yemeği için yeterli bütçe ayrılmalıdır.
- * Türkiye, Uluslararası Okul Yemeği Koalisyonu'nun katılımcı ölkelerinden biri olmalı; bu üyelikten kaynaklı olarak gerekli kamusal yükümlüklerini yerine getirmelidir.
- * MEB'e bağlı bir Beslenme Genel Müdürlüğü (illerde olacak şekilde) birimi oluşturulmalı, yeterli sayıda beslenme ile ilgili gıda mühendisi, beslenme ve diyet uzmanı, hekim, aşçı ve mutfak personellerinin kadrolu, güvenceli istihdamı sağlanmalıdır.
- * Yapılacak tüm çalışmalar sağlık ve beslenme mevzuatına uygun olarak yürütölmelidir.
- * Fiziki mekân açısından uygun okullarda acilen yemekhane mekanları oluşturulmalı; fiziki mekanı uygun olmayan okullarda ise il ve ilçe bazında uygun yerleşim noktalarında merkezi mutfaklar oluşturulmalı; okullara bu noktalardan uygun taşıma araçlarıyla okul yemeği ulaştırılmalıdır.
- * Okullarda ve illerde kurulacak merkezi mutfaklarda verilecek hizmet bir kamu görevi olarak görölmeli; okul yemeği programı MEB'e bağlı olarak kurulacak olan Beslenme Genel Müdürlüğü tarafından yürütölmelidir.
- * Okul yemeği programlarında topraktan sofraya uzanan süreçte ekolojik bir bakış açısı esas alınmalı; bu amaçla yerelde agroekolojik üretim yapan küçük üreticiler ve kooperatifler (toprak onarımı, çiftçilerin kalkınması, su varlıklarının kirlenmesinin önlenmesi, biyoçeşitliliğin korunması, kamusal faydalar) desteklenmelidir.
- * Okullarda çocukların suya erişimini sağlayacak uygunlukta sebil ve çeşmeler oluşturulmalıdır.

* Ülkemizdeki içme suyu varlıklarındaki toksik kimyasal madde içeriğine dair bir kirlilik haritası çıkarılmalı; su kirliliğinin yoğun olduğu bölgelerde kısa vadede okullara toksik kimyasalları tutacak filtrasyon sistemleri kurulmalı; uzun vadede de yerel yönetimler ve ilgili kamu kurumlarının işbirliği ile benzeri sistemler tüm iller bazında oluşturulmalıdır.

* Türkiye'deki su varlıklarının kirlenmesinin önlenmesi Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Çevre-Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile yerel yönetimler tarafından etkin ve titiz bir şekilde takip edilmeli; Türkiye'deki yeraltı yerüstü su varlıklarında izlemesi yapılan toksik kimyasal maddelerde Uluslararası Akademik literatürde ve Uluslararası Sağlık ve Gıda Güvenliği alanında çalışan kurumlarda belirtilen etken maddelerin tamamının dikkate alınarak güncellenmesi sağlanmalı; eksik olan PFAS, pestisitlerin tamamı gibi çocuk sağlığını tehdit eden toksik kimyasalların kontrol ve izleme faaliyetleri yapılmalıdır.

* Okul yemeği programları ve sağlıklı suya erişim uygulamaları okul aile birlikleri, meslek örgütleri, sendikalar, DKÖ'lerin denetimine açılmalı; yalnızca valilik kontrolünde değil, beslenme genel müdürlükleri kapsamında da olması sağlanmalıdır.

* İlgili kamu kurumlarının gıda ve su alanında yürüttüğü kontrol, denetim ve izleme faaliyetlerinden elde edilen sonuçlar ve yapılan çalışmalar kamuoyu ile düzenli bir şekilde şeffaf olarak paylaşılmalıdır.

* Okullarda sağlıklı beslenme dersi, zorunlu dersler arasında yer almalı; Sağlık Bilgisi ve Hayat Bilgisi gibi derslerde su ve beslenme temel bir ünite olarak yer almalıdır. Ayrıca su ve beslenme konusu okul rehberlik hizmetlerinin ve sınıf rehberliğinin temel bir parçası olmalıdır. Velilere yönelik olarak beslenme konusunda bilgilendirme çalışmaları yapılmalı; okul yemeği programlarının gerekliliği, yaratacağı faydalar ve çeşitli ülkelerde var olan deneyimler hakkında bilgilendirici yayınlar yapılmalıdır.

Türkiye'de tüm okullarda ayrımsız, amasız, fakatsız şekilde sağlıklı su ve yemek sağlanmasını, bunun yanında Türkiye'nin Uluslararası Yemek Koalisyonuna katılarak taahhütte bulunmasını talep ediyoruz.

ÜCRETSİZ OKUL YEMEĞİ HEMEN ŞİMDİ!

TÜRKİYE OKUL YEMEĞİ KOALİSYONU

